

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на ОНС “доктор”

от проф. д-р **Мариана Матеева Петрова**,
доцент по научна специалност: 05.02.08 Приложение на ИТ в икономиката
(ВТУ „Св.св. Кирил и Методий”)
професор по Икономика и управление (ИСМА)

на дисертационния труд на **Иварс Алфредович Линде**

на тема:

УПРАВЛЕНСКИ ЦЕЛИ И ИЗМЕРИМОСТ НА КАЧЕСТВОТО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Област на висшето образование: 3. “Социални, стопански и правни науки”,
Професионално направление: 3.7. “Администрация и управление”
Научна специалност: Социално управление

Становището е изготвено на основание на решение от 17.12.2018 г. на научното жури, формирано със Заповед № 1129/06.12.2018 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

1. Данни за докторанта и докторантурата

Със заповед № 280/02.04.2018 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ **Иварс Алфредович Линде** е записан като докторант на самостоятелна подготовка в научна област 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност „Социално управление“ за разработване на дисертационен труд на тема „УПРАВЛЕНСКИ ЦЕЛИ И ИЗМЕРИМОСТ НА КАЧЕСТВОТО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ“ към катедра „Мениджмънт“, факултет „Мениджмънт и маркетинг“ на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов за срок от 3 години.

Учебният и индивидуалният план за обучение на **Иварс Алфредович Линде** като докторант свободна подготовка са изпълнени предсрочно.

Разработеният в завършен вид и обем дисертационен труд **Иварс Алфредович Линде** е предоставил на членовете на катедра „Мениджмънт“ за предварително обсъждане. В свое заседание катедрения съвет единодушно взе следните решения – за отчисляване с право на защита, откриване на процедура по публична защита, утвърждаване на състав на научно жури и определяне на дата за публична защита. Със заповед №1129/06.12.2018 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов е открита процедура по публична защита на дисертационния труд на **Иварс Алфредович Линде**. При реализирането на дисертацията не са допуснати нарушения, като са спазени всички нормативни изисквания.

2. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд се състои от увод, изложение в пет глави, заключение, списък на използваната литература (111 литературни и Интернет източници).

Изложението съдържа основния авторски текст, представен в обем от 217 страници. В основния текст се съдържат 32 илюстрации и 3 таблици. Броят на публикациите по дисертационния труд е 19, като 6 от които са индексирани в Томсон и Скопус.

Обектът и предметът на изследването са ясно и поотделно дефинирани:

Обект на изследване е държавната политика за осигуряване и развитие на качеството на висшето образование в университетите в Латвия, ролята на осигуряване на качеството в развитието на висшите учебни заведения в Латвия, за да се повиши конкурентоспособността им.

Предмет на изследване е ефективността на държавната политика за осигуряване и развитие на качеството на работата на системата на висшето образование. Анализ на ролята на качествено образование за успешната финансова дейност на университетите в процеса на променящите се пазарни отношения.

Цел на дисертационния труд: въз основа на резултатите от научните изследвания и натрупания практически опит да се подобрят концептуалните подходи и методологии за осигуряване и развитие на качеството на учебните планове и учебните програми в съответните специалности, да се разработят необходимите модели за събиране и прилагане на информация, които ще бъдат използвани в процеса на промяна на външните и вътрешните условия и ще са полезни за управление на качеството на висшето образование.

Целта и задачите на дисертационния труд съответстват на актуалните потребности на управленската практика във висшето образование. Поставената цел е значима за икономическата система, а решаването на задачите осигурява нейното постигане.

Дисертационният труд, представен от **Иварс Алфредович Линде** съответства на изискванията Правилника за прилагане на ЗРАС в СА „Д. А. Ценов“. Представената разработка е оригинална.

3. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертацията е посветена на изключително актуален проблем, показано е, че ефективността на висшето образование в много отношения определя посоката и перспективите за развитие на държавата и обществото, както и актуалността на промените в латвийския държавен образователен сектор, което произтича от влизането на Латвия в единна сфера на европейско образование и присъединяване към Болонския процес. Актуалността и значимостта на изследвания проблем е обоснована убедително.

Единният подход към оценяването на образованието се потвърждава от създаването на структура на европейска квалификация за продължаващо обучение - европейската квалификационна рамка, която включва всички нива на образование с изискванията за необходимото качество на образованието.

Голямото разнообразие от учение, образователни програми и всички, които се интересуват и занимават с образование създава трудности в реализацията и оценката на единни критерии за качество. Прилагането на тези критерии за качество зависи от способностите на отделните социални субекти.

Изследователската теза е правилно формулирана и моделира логиката на дисертационното изследване и приложения аналитичен инструментариум.

Анализирайки глобалните световни тенденции, авторът стига до извода, че бъдещото общество трябва да се ориентира към образование през целия активен живот. При това, без да променя стила на обучение, за да обезпечи конкурентоспособност на местно, регионално и глобално ниво.

За постигането на целта на този труд са използвани редица общи и специални методи: методите на системния подход, социологическото изследване, методите на системния подход, социологическото изследване, теорията за вземане на решения, анкетиране, методите за сравнение, класификация, групиране, статистически методи за анализ, прогнозиране.

Дисертационният труд е структуриран в съответствие с поставената цел, научноизследователските задачи, работната теза, обекта и предмета на изследването и отразява подхода на автора към изследваната тема. Изложението съдържа основния авторски текст, представен в обем от 217 страници.

Основната стратегическа цел на обществото е да отговори на нуждите на гражданите, обществото и пазара на труда от качествено образование, като създаде нови институционални регулаторни механизми в областта на образованието, актуализира структурата и съдържанието на образованието, развие фундаменталната и практическа ориентация на образователните програми и създаде система за продължаващо обучение.

Съгласно препоръките на Съвета на ЕС държавите-членки трябва да създадат прозрачни системи за осигуряване и оценка на качеството в областта на висшето образование. Целта е да се гарантира и подобри качеството на висшето образование, като се вземат предвид националните условия, европейското измерение и международните изисквания.

За да се определи количествено способността на университета да провежда образователна и научна работа с необходимото качество, е необходимо да има концепция, която да характеризира образователна институция от тази гледна точка. Такава характеристика може да бъде рейтинг на университета, който е генерализиран многокомпонентен вектор, състоящ се от редица вектори - компоненти, които определят работата на университет в различни области на академичната и изследователската работа. Тези направления са от решаващо значение за оценяване на характеристиките на университета и позволяват да се оцени неговият потенциал за обучение на специалисти и научен персонал.

В първа глава е направен научно-теоретичен и критичен анализ на ролята и отговорността на държавата на основата на водещите автори в световен мащаб при създаването на конкурентна образователна система - ролята на образованието за решаване на социално-икономическото развитие на държавата е да се създадат условия за повишаване на конкурентоспособността на държавата и отделен човек, преструктуриране на икономиката в полза на високотехнологичните индустрии, формиране на човешки ресурси, способни да създават и развиват материалния и интелектуален потенциал на страната.

Във втората глава се анализират проблемите, свързани с оценяването на качеството на висшите учебни заведения в международен и глобален мащаб и методите за сравнение на университетите. Представен е формализиран подход за определяне на рейтинга във висшето образование като пример за цялостна комплексна оценка, съдържаща редица независими параметри.

В процеса на изследване авторът обосновава необходимостта от разработването на многоизмерни рейтингови таблици, където сложността е при избора на критерии за качество на университета. Рейтинговите таблици отразяват нарастващата глобална конкуренция между университетите за таланти и ресурси. На тази основа, авторът на дисертационния труд показва, че основният проблем е в методологическата основа на рейтинговата таблица и политическите последици от класирането.

Заслужават внимание основните насоки за прилагане на принципите за осигуряване на качеството на университетското класиране, използването на които

осигурява съгласуване и интерсубективно управление чрез включване на обратна връзка от крайните потребители. Удачен е формализираният подход, предложен от автора за определяне на рейтинга на висшите учебни заведения в международен мащаб, като пример за цялостна оценка, съдържаща редица независими параметри.

Научен интерес представлява разработения от автора математически модел за формулиране на решение при класифицирането на университетите като обекти, който, предвид известните рейтингови характеристики на университета, дава възможност да се оцени степента на неговата пригодност за изпълнение на задачите му.

Предложените от автора подходи за решаване на проблема с финансирането на висшите училища имат практическа насоченост, тъй като те дават възможност да се определи влиянието на размера на средствата, предназначени за обучение върху качеството на обучение.

В петата глава се разглеждат закономерностите при усвояване на знанията чрез провеждане на експеримент със студентите, обучавани в 4 групи с общо 80 студенти.

В края на всяка глава са формулирани задълбочени изводи, а в края на дисертационния труд и в заключението са представени обобщени основните изводи и предложения и постигнатите научни и научно-приложни резултати от направеното изследване.

За да се определи количествено способността на университета да провежда академична и научна работа с необходимото качество, е необходимо да има понятие, която да характеризира образователна институция от тази гледна точка. Тази характеристика може да бъде университетския рейтинг, като генерализиран многокомпонентен вектор, състоящ се от редица вектори - компоненти, които определят работата на ВУЗа в различни направления на академична и научноизследователска работа. Тези направления са от решаващо значение за оценяване на характеристиките на университета и позволяват да се оцени неговият потенциал за обучение на специалисти и научен персонал. В дисертацията авторът предлага да се представи обобщения рейтинг вектор като сума от два получени вектора: един от които определя образователния компонент, а другият - изследователския компонент.

Дисертационният труд се отличава с: последователност и логичност на изложението; много добро владение на терминологията по разглежданата проблематика; използване на богат инструментариум от методи за проучване и анализ; използване на значителна база от емпирични данни; задълбочени проучвания и интерпретиране на резултатите; иновативни и синтезирани предложения за подобряване на механизмите за управление на висшето образование в Латвия и целенасочено въвеждане на реформи на най-високо държавно ниво.

Разработката е написана на правилен и достъпен научен език, което допринася за убедителност на изложението и непосредственост при възприемането.

Авторефератът е в обем от 66 страници. Той е издържан в структурно отношение и коректно отразява логиката и последователността на дисертационния труд.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд е с ясно изразени научни и научно-приложни приноси. Приемам формулираните от автора научни и научно-приложни резултати.

А. Научни резултати.

1. Обоснована е необходимостта от решаване на следните стратегически задачи в сферата на висшето образование:

- подобряване на образованието по съдържание и технологии;
- развитие на осигуряване на качеството на образователните услуги;
- подобряване на управлението на образованието;
- подобряване икономическите механизми в сферата на образованието.

2. Актуализирана е същността на осигуряване на потребностите на гражданите, обществото и пазара на труда от качествено образование по пътя на създаване на нови институционални механизми за регулиране в сферата на образованието, обновяване на структурите и съдържанието на образованието, развитие на фундаментална и практическа насоченост на образователните програми, формиране на система на непрекъснато образование.

Б. Научно-приложни резултати.

1. Предложен и разработен е механизъм за управление на съвременния университет, който може да се счита за специален вид социални и образователни дейности, като се гарантира идентифицирането на вътрешни механизми и източници на иновационно развитие на системата на висшето образование, да даде насоки за управленски решения за подобряване на учебния процес, както на равнището на държавата, и на университетско ниво;

3. Разработен е математически модел за формиране на решението за класиране на университетите като обекти, което позволява известни характеристиките на вектора на състоянието (рейтинга на ВУЗа), и средства за изпълнение на елементарни операции за определяне на вероятностите за състоянията на преобразувания вектор на изхода на последния в последователността на изпълнение на неговите трансформации елементарни операции в класификацията на обектите, в което и да е от класифицираните състояния, и следователно да оцени степента на приспособеност на класифицирания обект да изпълнява задачите си.

Резултатите от дисертацията са използвани при разработване на иновационната стратегия за развитие на редица частни висши учебни заведения в Латвия, внедрени са в образователния процес на ИСМА при оценка на механизмите за оценка и контрол на качеството на учебните програми, повишаването на академичната мобилност, увеличаването на експорта на образователните услуги.

5. Оценка на личния принос на кандидата

Рецензията на дисертационен труд на тема „УПРАВЛЕНСКИ ЦЕЛИ И ИЗМЕРИМОСТ НА КАЧЕСТВОТО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ“ е добросъвестно осъществено научно-приложно изследване.

Нямам съмнение за личния принос на докторанта, изразяващ се в задълбочено изследване, творческо осмисляне и доразвиване на теорията и методологията, фундаменталните проблеми, управленските цели и измеримост на качеството на висшето образование.

Поставените научноизследователски задачи са реализирани в пълна степен, което е отразено в съответстващата структура на този дисертационен труд.

6. Лични впечатления

Познавам докторанта от 2010 г., от съвместните участия в научни мероприятия, организирани в ИСМА, Рига, Латвия. Същият се отличава с ерудираност, креативност, мениджърски подход, отговорност, професионален опит, познава проблемите на

мениджмънта на висшето образование, с умение да откроява проблемите, с визия за тяхното разрешаване, което е демонстрирано и в самия дисертационен труд.

7. Публикации и участия в научни форуми

Докторантът е представил 19 публикации: от тях 6 с импакт фактор/ранг, които съответстват на темата на дисертацията и отговарят в количествен аспект на изискванията от Правилника за прилагане на ЗРАС в СА „Д. А. Ценов“.

8. Критични забележки, въпроси и препоръки

Препоръчително е научните изследвания на докторанта да продължат и в бъдеще по изследваната проблематика и резултатите от тях да бъдат публикувани в международни издания, за което докторантът има богат практически опит и научен потенциал.

Въпроси:

Как бихте определили основните методологически недостатъци при използването на обобщени индикатори за рейтинг?

Как на практика използвахте изследването на закономерността за усвояване на знанията в проведения от Вас експеримент?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд, разработен от **Иварс Алфредович Линде** е завършен труд с постигнати значими научни и научно-приложни резултати, с подчертана научно-практическа приложимост, съответства на изискванията за придобиване на образователна и научна степен **“доктор”** на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

Оценка на дисертационния труд

Като взех предвид достойнствата на дисертационния труд, общата научна и практическа дейност на докторанта, неоспоримите му лични качества, постигнатите значими резултати в дисертационния труд, с **пълна убеденост давам положителна оценка** и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да се присъди на **Иварс Алфредович Линде** образователна и научна степен **“доктор”** по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Социално управление“.

13.01.2019 г

Рецензент:

(проф. д-р Мариана Петрова)